

Justis- og beredskapsdepartementet
Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Dato: 11. januar 2021

Svar på høringsnotat til endringer i tvisteloven mv- ankesiling, rettsmekling, Snr.20/4753

Vi har noen kommentarer til høringsnotat av 7. oktober 2020.

Kommentarene er begrenset til:

- Punkt 3 Rettsmekling
- Punkt 5 Sivilombudsmannen som partshjelper
- Punkt 9 Adgangen til å nekte anke fremmet etter tvisteloven § 29-13
(2)

Punkt 3 Rettsmekling

Forbrukerrådet ser både positive og negative sider ved forslaget om å «snu hovedregelen» om mekling i tvl. § 8-3. Forbrukerrådet mener forslaget om å «snu hovedregelen» er bedre enn forslaget om at retten kan beslutte rettsmekling der partene ikke gir uttrykk for ønske om forliksforhandlinger. Det førstnevnte vil etter vår oppfatning i størst grad opprettholde tilliten til en uavhengig domstol - ettersom partenes vilje respekteres. Like fullt vil en endring av hovedregelen innebære en stor praktisk endring for domstolene, som antas å være ressurskrevende.

Det er en fordel at tvister løses på så tidlig tidspunkt som mulig; både for partene selv, partenes sakskostnader og samfunnsøkonomisk. Terskelen for å fremme en forbrukersak til allmennprosess er allerede høy på grunn av sakskostnadene alene. Forslaget kan innebære at terskelen blir enda høyere, fordi partene må beregne advokatkostnader til mekling i 1.instansbehandlingen i tillegg til ordinære prosesskostnader. Domstolskommisjonen uttrykker bekymring for på borgernes tilgang til domstolene grunnet sakskostnadsnivået, jf. NOU 2020:11, pkt 24.4.

Forbrukerrådet stiller spørsmål ved om et rettssystem som legger opp til mekling som hovedregel også kan påvirke partenes forliksvilje *forut* for domstolsbehandlingen. Dersom partene i en konflikt vet at man skal i rettsmekling i 1.instans, er det mulig man ikke ser hensikten med å inngå forliksforhandlinger før dette tidspunktet. I så tilfelle vil det være fare for at en slik regel kan medføre et økt konfliktnivå og økt sakstilfang til domstolene.

Domstolenes overordnede rolle som dømmende makt og som tvisteløser har sider til utredningen i NOU 2020:11. Domstolene som lavterskel tvisteløsning er behandlet i punkt 6.4, hvor det fremgår «*at domstolene i mindre grad velges som konfliktløser for tvister av mindre økonomisk verdi.*». Partenes kostnader ved bruk av tingretten som tvisteløser er vurdert i pkt 24.3.1.4 «*Et kostbart tvisteløsingalternativ*».

I NOU 2020:11 pkt 6.7 fremheves prinsipielle betraktninger rundt domstolenes rolle som konfliktløser, som etter vårt syn relevant for vurderingen av om rettsmeklingsbestemmelsen i tvl kap 8 bør endres. Det antas at dette skal utredes og vurderes nærmere og Forbrukerrådet stiller spørsmål ved om man bør avvente regelendringen inntil dette er gjort.

Punkt 5 Sivilombudsmannen som partshjelper

Forbrukerrådet mener det er behov for en aktør som kan bistå privatpersoner og sørge for viktige rettslige avklaringer innenfor Sivilombudsmannens virkeområde i domstolene.

Forbrukerrådet støtter departementets forslag om at Sivilombudsmannen kan opptre som partshjelper.

Punkt 9 Adgangen til å nekte anke fremmet etter tvisteloven § 29-13 (2)

Situasjonen for mange forbrukere, med krav under 250', er at en anke til lagmannsretten er avhengig av eksplisitt samtykke, jf. tvl. § 29-13 (1). Ut over dette kan lagmannsretten nekte anke etter reglene i tvl. § 29-13 (2). Dagens ordlyd er tydelig og forarbeidene gir klare anvisninger på at vilkåret er strengt, jf.Ot.prp.51, s. 476. Dette skaper trygghet og forutberegnelighet for partene, prosessfullmektigene og domstolene.

Det foreslås nå å utvide adgang for lagmannsretten til å nekte anker med tvistesum over 250' etter tvl. § 29-13 (2).

Et rettssikkerhetsspørsmål

Retten til å få overprøvet en dom er sentral for å sikre materielt riktige avgjørelser og for å sikre tilliten til domstolene.

Forbrukerrådet vil fremheve at det på mange rettsområder finnes uavklarte forbrukerspørsmål, hvor domstolene bør ha en sentral rolle for å avklare rettstilstanden for forbrukere. Slike spørsmål dukker opp uavhengig av tvistesummen.

Mange tvister mellom forbrukere og næringsdrivende løses utenrettslig gjennom nemnder opprettet gjennom lov/forskrift eller avtaler. Forbrukerrådet er tungt involvert i disse prosessene¹. Avklaringer fra lagmannsretten kan være viktig i nemndsarbeidet, der det ikke finnes avklaringer fra Høyesterett. Dommene kan også fungere som rettesnor for bransjepraksis, dersom for eksempel et fast standpunkt fra bransjens side avvises eller bekreftes. Som nevnt i NOU 2020:11 pkt 6.7 vil en offentlig debatt om forholdene også sikres gjennom domstolskontroll.

Dersom en forbruktvist går til domstolene, avgjøres mange etter småkravsreglene og ankeadgangen til lagmannsretten er da begrenset gjennom tvl. § 29-13 (1).

Forslaget åpner for at anker med krav over 250' skal kunne nektes i større grad enn i dag. Mange tvister mellom forbrukere og næringsdrivende kan ha tvistesum i overkant av denne grensen, eksempelvis kjøp av bil til 250 000-400 000,- eller tvist om utbedring av bolig etter vannskade i samme størrelsesorden. Vi antar at forbrukertvister derfor er en sakstype som vil kunne rammes av utvidelsen som foreslås.

Mangel på saker innenfor «dagliglivets juss» påpekes i NOU 2020:11 punkt 6.7 *«I tillegg til at domstolene skal gi et effektivt vern mot urett, er det også innenfor dagliglivets juss en rekke spørsmål det for samfunnet er viktig å få avklart gjennom domstolsbehandling. I dag skjer det i begrenset grad.»* Forbrukerrådets oppfatning er videre at relativt få tvister mellom forbrukere og næringsdrivende går videre til lagmannsretten, som regel alene grunnet prosessøkonomiske betraktninger. Å utvide domstolenes adgang til å nekte

¹ Se punkt 2 i redegjørelsen:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/89fd1142fbec476095f3d406e9fa5c6c/fr.pdf?uid=Forbrukerr%C3%A5det>

overprøving der parten likevel har valgt å anke fordi man ønsker den faktiske eller rettslige avklaringen dette medfører, bør derfor ha svært gode grunner for seg.

I NOU 2020:11 fremgår det at det kun er 1 av 3 sivile saker som avgjøres med dom i tingretten som ankes til lagmannsretten. Forbrukerrådet kan ikke se at det foreligger unødvendig høy ankevillighet. Dette synes heller ikke å være begrunnelsen for forslaget.

I høringsnotatet s.46 står det at tvl. § 29-13 (2) er lite brukt og:

«Det fremheves at en økning av nektingsprosenten vil ha en reell effektiviseringsgevinst for lagmannsrettene, og at det for sakens parter alltid vil være kostnadsbesparende å slippe ankebehandling. Arbeidsgruppen mener at både hensynet til partene og retten tilsier at hjemmelen i § 29-13 annet ledd bør vurderes og benyttes når vilkårene er til stede, at det bør være økt fokus på at nekting skal vurderes og at det organiseringsmessig bør legges bedre til rette for dette.»

Retten til en overprøving av en tingrettsdom som en part mener er feil, er grunnleggende i privatpersoners rettsfølelse og er av stor betydning for folkets tillit til domstolene.

Forbrukerrådet er derfor ikke umiddelbart enig med arbeidsgruppen i at «hensynet til partene» begrunner en endring som gir økt adgang til å nekte anker, selv om partene i det store bildet sparer penger.

Det viktigste for ankende part er å få en reell overprøving av tingrettsdommen ankende part mener er feil. Partene vil nødvendigvis gjøre prosessrisikovurderinger av saken, typisk å se på tvistesummen opp mot sakskostnadene. En ankenektelse fra rettens side vil ofte oppfattes mer inngripende og «urettferdig» på ankende part, enn et tap i lagmannsretten, selv med sakskostnadsansvaret. Dette gjelder kanskje spesielt i «små» saker hvor risikoen for sakskostnader overstiger kravets størrelse, men hvor man anker for å den ønskede avklaringen fra en nøytral instans.

Etter Forbrukerrådets oppfatning bør ikke domstolsadgangen begrenses ut over der det er «klart» at anken ikke vil føre frem, slik regelverket er i dag.

Hensynet til antatt effektiviseringsgevinst og antatt fordel om at saker blir løst på et tidlig stadium

Forbrukerrådet stiller spørsmål ved om lovforslaget gir en effektiviseringsgevinst som tilsiktet og mener at en slik gevinst uansett ikke bør veie tyngre enn hensynet til en totrinns behandling. Forbrukerrådet stiller seg i tillegg spørrende til om forslaget vil medføre at saker løses tidligere.

Ad effektiviseringsgevinst:

Det poengteres at ordlyden i de ulike forslagene er skjønnsmessige og at domstolene nødvendigvis vil måtte gjøre en grundigere vurdering av de «nye» sakene som skal nektes fremmet, og dermed får et visst merarbeid som følge av dette. Videre er det risiko for at arbeidsbyrden for domstolen flyttes fra lagmannsretten og videre til Høyesterett, ved at det ankes over nektelsene. Dette er nærliggende ettersom kostnadene med å sende inn en anke der det foreligger et prosessuelt hinder blir høyere (på et tidligere tidspunkt enn ved anke uten prosessuelt hinder) og at en nektelse kan stride mot folks rettsfølelse. En uønsket effekt av forslaget kan dermed være at det blir flere anker til Høyesterett.

Ad konsekvenser av lovforslaget:

I høringsnotatet s.58, pkt 9.6 legger departementet til grunn «*at ankesiling for partene vil kunne medføre en fordel ved at en del saker kan bli løst på et tidligere tidspunkt.*»

Forbrukerrådet er usikker på om forslagets § 29-13 (2) vil føre til at saker blir løst på et tidligere stadium.

I de fleste saker der en forbruker har en tvist mot en næringsdrivende vil det være en ubalanse i partenes økonomiske forutsetninger og styrkeforhold. Den næringsdrivende har ofte en bedre økonomisk mulighet og vilje til å forfølge saken for domstolene, og kan derfor være mindre interessert i en tidlig løsning av saken.

En forbruker som engasjerer en advokat, vil ofte ha en reell økonomisk oppfordring til å forlike saken raskest mulig på grunn av advokatkostnadene alene.

Forslagets § 29-13 (2) vil etablere et prosessuelt hinder for ankende part, med krav over 250'. Det må kunne sies at det da også er risiko for at den

næringsdrivende ikke ser det som regningssvarende å løse slike type saker på et tidlig stadium, nettopp fordi adgangen til overprøving begrenses gjennom forslaget § 29-13 (2). En næringsdrivende som vinner i tingretten vil da kunne bruke den nye bestemmelsen aktivt som hinder for å få en overprøving av dommen.

Ved å endre tvistelovens 29-13, 2.ledd åpnes det for en form for strukturell sårbarhet for forbrukere- på et område det er svært viktig å unngå strukturell sårbarhet på.

Etter Forbrukerrådets oppfatning balanserer dagens bestemmelse i §29-13 (2) hensynet til privatpersoners adgang til full overprøvelsesrett i to instanser og effektivitet i domstolene på en god måte.

Forbrukerrådet støtter ikke forslaget om endringer av ankesilingsreglene i tvisteloven § 29-13 (2).

Vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Tone Molvær Berset

Juridisk direktør

Forbrukerrådet

Ingrid Sande Kvålen

Advokat

Forbrukerrådet